

ringsydelser fra en institution i en anden medlemsstat, ved beregningen af den del af ydelserne, der skal stilles i bero i henhold til de nationale bestemmelser i den førstnævnte stat, behandles ringere end en arbejdstager, der modtager begge ydelser på grundlag af lovgivningen i én og samme medlemsstat,

fordi han ikke har benyttet sin ret til fri bevægelighed. En sådan forskelsbehandling kan ikke begrundes i praktiske vanskeligheder, som måtte opstå for de sociale sikringsorganer ved beregningen af de ydelser, der skal udredes.

RETSMØDERAPPORT

i sag C-10/90 *

I — Retlig baggrund, faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

a) *Relevante nationale og fællesskabsretlige bestemmelser*

1. § 75, stk. 1, i Reichsknappschaftsgesetz (tysk lov om minearbejdere, herefter benævnt »RKG«) har følgende ordlyd:

»Såfremt der samtidig består en ret til en alderspension i henhold til ordningen for minearbejdere og en invalidepension i henhold til en lovpligtig ulykkesforsikring, stilles udbetalingen af minearbejderpensionen i bero, i det omfang den uden tillæg og børnetilskud sammenlagt med invalidepensionsydelsen ifølge den lovpligtige ulykkesforsikring

uden børnetilskud overstiger såvel 95% af den årlige arbejdsindtægt, der ligger til grund for beregningen af invalidepensionen, som 95% af beregningsgrundlaget for alderspensionen. Såfremt der ydes lovpligtig invalidepension som følge af silikose, jf. nr. 27 a) eller 27 b) i bilaget til femte forordning af 26. juli 1952 om anvendelse af reglerne om ulykkesforsikring på erhvervs sygdomme (BGBl. I, s. 395) på grundlag af en nedsættelse af erhvervsevnen på mindst 60%, bevarer den pågældende af det overskydende beløb ret til 1 promille pr. måned af det ifølge § 54, stk. 1, sidste led, fastsatte maksimumsbeløb pr. 1% nedsættelse af erhvervsevnen. Den del af pensionen, der stilles i bero i medfør af første punktum, andrager maksimalt det beløb, hvormed den lovpligtige invalidepension og den lovpligtige alderspension tilsammen overstiger det beløb, der uden anvendelse af suspensionsreglerne skulle komme til udbetaling ifølge den lovpligtige alderspension.«

* Processprog: tysk.

2. RKG's § 76a er sålydende:

»1) Bestemmelserne om samtidig ret til en alderspension og en pensionsydelse i henhold til en lovpligtig ulykkesforsikring finder ligeledes anvendelse, såfremt en pension, der ydes som følge af en arbejdsulykke eller en erhvervssygdom, udredes af en institution, der er hjemmehørende uden for denne lovs stedlige gyldighedsområde.

2) For så vidt angår pensionsydelser, der udredes af en institution uden for denne lovs stedlige gyldighedsområde, skal der ikke fastsættes en årlig arbejdsindtægt. Såfremt pensionen udbetales til den efterladte ægtefælle, anses beløbet, forhøjet med to tredjedele, for at udgøre den fulde pensionsydelse.«

3. Artikel 3, stk. 1, i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet [som kodificeret ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2.6.1983 (EFT L 230, s. 6)] bestemmer således:

»Personer, der er bosat på en medlemsstats område, og som er omfattet af denne forordning, har de samme pligter og rettigheder i henhold til en medlemsstats lovgivning som denne medlemsstats egne statsborgere, medmindre andet følger af særlige bestemmelser i denne forordning.«

b) *Sammendrag af de faktiske omstændigheder i hovedsagen samt af retsforhandlingerne for de nationale retsinstanser*

1. Maria Masgio, der er italiensk statsborger, var gift med en landsmand, der fra 1948 til 1952 var beskæftiget i den belgiske mineindustri. Fra 1972 modtog han, som følge af silikose, en pension fra den kompetente belgiske institution for erhvervssygdomme. Fra 1977 blev denne pension ydet på grundlag af en nedsættelse af erhvervsevnen på 56% og fra 1. december 1983 på grundlag af en nedsættelse på 59%. Fra 1. februar 1983 havde Maria Masgio's ægtefælle ligeledes modtaget en belgisk alderspension, der i henhold til belgisk lovgivning medførte en nedsættelse af invalidepensionen.

2. På grundlag af de forsikringsperioder, som Maria Masgio's ægtefælle havde tilbagelagt i Forbundsrepublikken Tyskland i tiden fra 1938 til 1983, gav Bundesknappschaft (Forbundsforsikringskassen for Minearbejdere) den 14. juni 1983 principielt tilsgagn om en alderspension i henhold til den tyske ordning for minearbejdere. Ved Bundesknappschaft's afslutning af 6. februar 1984 fastsattes pensionens størrelse. Ved beregningen af den del af ydelserne, der skulle stilles i bero, lagde Bundesknappschaft den belgiske invalidepensions bruttobeløb til grund uden at tage hensyn til en årlig arbejdsindtægt som beregningsgrundlag for denne ydelse.

3. Maria Masgio's ægtefælle påklagede denne afslutning, bl.a. under henvisning til, at det rettelig var den belgiske invalidepensions nettobeløb, der burde være lagt til grund, og ikke bruttobeløbet. Ved afslutning af 30. maj 1984 afviste Bundesknappschaft klagen.

4. Ved ændringsafgørelser af 13. december 1984 og 11. oktober 1985 foretog Bundesknappschaft fornyede beregninger af det beløb, der skulle stilles i bero som følge af den belgiske invalidepension, som i mellemtiden var blevet nedsat, således at den tyske minearbejderpension blev fastsat til et tilsvarende højere beløb.

5. Da Maria Masgio's ægtefælle ikke havde fået medhold i sin klage over Bundesknappschaft's afgørelse af 6. februar 1984, anlagde han sag ved Sozialgericht Duisburg til prøvelse af afgørelsen om fastsættelsen af den tyske minearbejderpension. Han afgik imidlertid ved døden, mens sagen endnu verserede. Maria Masgio indtrådte herefter i sagen som enke efter den forsikrede.

6. Ved Sozialgericht Duisburg's dom af 10. april 1986 tilpligtedes Bundesknappschaft, under ændring af de tidligere afgørelser, at beregne den tyske minearbejderpension, der skulle udbetales til Maria Masgio's ægtefælle, uden hensyntagen til den belgiske invalidepension samt til at udbetale de hertil svarende ydelser til Maria Masgio som begunstiget.

7. Bundesknappschaft påankede dommen til Landessozialgericht für das Land Nordrhein-Westfalen, der ved dom af 4. juni 1987 ophævede Sozialgericht's afgørelse og frifandt Bundesknappschaft.

Landessozialgericht fandt, at Bundesknappschaft havde anvendt RKG's § 75, sammenholdt med § 76a, korrekt, samt at disse bestemmelser om suspension af ydelser ikke var i strid med trindhøjere fællesskabsregler.

I dommens præmisser udtalte Landessozialgericht navnlig, at forordning nr. 1408/71's artikel 12, stk. 2 — der kun finder anvendelse på ydelser, der tilkendes i henhold til forordningen, og ikke på ydelser, der som i nærværende sag udelukkende modtages i henhold til national ret — ikke er til hinder for, at en medlemsstat bestemmer, at en ydelse, der alene er tilkendt i henhold til national ret, stilles i bero, såfremt modtageren af ydelsen samtidig er berettiget til en ydelse i henhold til en anden medlemsstats lovgivning.

Reglen i RKG's § 76a, stk. 2, første punktum, kunne heller ikke antages at være i strid med den i EØF-Traktaten sikrede ret til fri bevægelighed for personer, idet den ikke berører arbejdstagernes ret til indrejse og ophold eller deres ret til adgang til arbejdsmarkedet. En eventuel forfordeling med hensyn til sociale ydelser var ikke et forhold, der objektivt var afgørende for valg af arbejdssted. Denne bestemmelse i RKG påvirkede heller ikke indirekte retten til fri bevægelighed, da den ikke i økonomisk henseende tvinger arbejdstagere til at undgå beskæftigelse i udlandet. RKG's § 75, stk. 1, andet punktum, fastsætter en grænse for, hvor stor en del af ydelsen, der stilles i bero — hvorved pensionsindtægten funktion som erstatning for arbejdsindtægten sikres — således at en pensionsberettiget under ingen omstændigheder vil oppebære et ydelsesbeløb, der er mindre end det, han ville oppebære i henhold til de lovpligtige pensionsforsikringer, såfremt suspensionsreglerne ikke blev bragt i anvendelse.

Den tyske lovgivning fandtes heller ikke at være i strid med EØF-Traktatens forbud mod forskelsbehandling, der kun forbyder forskelsbehandling som følge af nationalitet. RKG's § 76a, stk. 2, første punktum, gæl-

der uden hensyn til nationalitet for enhver modtager af minearbejderpension, som har ret til en invaliditetsydelse, der udredes af en institution uden for Forbundsrepublikken Tyskland.

Landesozialgericht udtalte endelig, at der heller ikke forelå en tilsidesættelse af den almindelige lighedsgrundsætning, som er indeholdt i den tyske grundlovs artikel 3, henset til det betydelige skøn, der tilkommer lovgivningsmyndigheden med hensyn til ydelser, der udredes af det offentlige. Den omstændighed, at personer, der modtager en udenlandsk invalidepension gives en særlig behandling, var sagligt begrundet, idet der for deres vedkommende ofte ikke vil kunne fastslås en årlig arbejdsindtægt.

8. Maria Masgio påankede med Landesozialgericht's tilladelse dommen og gjorde under revisionsankesagen gældende, at RKG's § 76a, stk. 2, første punktum, var uforenelig med EØF-Traktatens artikel 48-51, forordning nr. 1408/71's artikel 3 samt artikel 3 i den tyske grundlov.

Maria Masgio anførte til støtte herfor, at udenlandske ulykkesforsikringsydelser ved anvendelsen af suspensionsreglerne skal sidestilles med ulykkesforsikringsydelser ifølge national ret, således at der også for så vidt angår udenlandske ulykkesforsikringsydelser fastsættes en årlig arbejdsindtægt som grundlag for beregningen af det maksimumsbeløb, der kan oppebæres, uden at der skal ske suspension. Normalt overstiger den årlige arbejdsindtægt det personlige pensionsberegningsgrundlag, således at den omstændighed, at der ikke fastsættes en årlig

arbejdsindtægt, fører til, at udenlandske ulykkesforsikringsydelser i videre omfang medfører suspension af minearbejderpensionen end tyske ulykkesforsikringsydelser. En udenlandsk ulykkesforsikringsydelse kan således medføre, at hele minearbejderpensionen stilles i bero, mens dette er udelukket for så vidt angår en tysk invalidepension. Vandrende arbejdstagere, der har fået tilkendt invalidepension i andre medlemsstater, udsættes således for forskelsbehandling som følge af reglen i RKG's § 76a, stk. 2, første punktum. Fællesskabsretten forbyder ikke kun åbenlyse former for forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, men også alle skjulte former, som på grundlag af andre kriterier rent faktisk fører til samme resultat. Det berettiger ikke forskelsbehandlingen, at der ofte ikke er oplyst en årlig arbejdsindtægt i forbindelse med udenlandske invaliditetsydelser, da det er let at beregne en fiktiv årlig arbejdsindtægt på grundlag af det udbetalte beløb efter omregning til tysk mønt. En sådan beregning skal ske på grundlag af den belgiske invaliditetsydelses bruttobeløb, uden fradrag.

9. Bundesknappschaft anså derimod den påankede dom for rigtig og nedlagde påstand om stadfæstelse.

10. Bundesozialgericht fandt det retligt set principielt ubetænkeligt at anvende de tyske suspensionsregler i tilfælde, hvor en pensionsberettiget modtager en udenlandsk invalidepension, da RKG's § 76a, stk. 2, første punktum, ikke kunne antages at være i strid med ligebehandlingsprincippet i tysk forfatningsret.

11. Ifølge Bundessozialgericht kan disse regler undertiden, som i nærværende sag, medføre ulemper for forsikrede, der modtager en udenlandsk invalidepension. Det måtte derfor undersøges, om de tyske bestemmelser om suspensionsberegningen er forenelige med de trindhøjere fællesskabsregler, og navnlig med ligebehandlingsprincippet i henhold til Traktatens artikel 7 og artikel 48-51 samt artikel 3 i forordning nr. 1408/71.

I denne henseende skulle det dels tages i betragtning, at den, der samtidig med en tysk minearbejderspension modtager en invalidepension fra en anden medlemsstat under visse beregningsmæssige forudsætninger, kan blive stillet ringere end en forsikret, der modtager begge ydelser fra en tysk forsikringsinstitution, hvilket kan være en hindring for arbejdskraftens frie bevægelighed. Heroverfor kunne man dog hævde, at RKG's § 76a, stk. 2, første punktum, ikke er et objektivt afgørende moment for valget af arbejdssted, da suspensionen aldrig kan medføre, at en forsikret alt i alt modtager et lavere beløb end det, der skal udbetales alene i henhold til den lovpligtige pensionsordning uden anvendelse af suspensionsreglerne. Desuden gælder suspensionsreglerne for alle vandreende arbejdstagere uden hensyn til nationalitet.

årlige arbejdsindtægt, der danner beregningsgrundlaget for den udenlandske invalidepension. I så tilfælde måtte det føre til, at Landessozialgericht's dom skulle ophæves, og eftersom størrelsen af den årlige arbejdsindtægt ikke var fastlagt, måtte sagen hjemvises med henblik på yderligere oplysning af faktum.

12. Da sagen rejste fortolkningsspørgsmål vedrørende fællesskabsretten, besluttede Bundessozialgericht ved kendelse af 14. november 1989 at udsætte sagen, indtil Domstolen i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 har truffet præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

»Indebærer anvendelsen og fortolkningen af artikel 7 og artikel 48-51 i EØF-Traktaten samt artikel 3 i forordning (EØF) nr. 1408/71, at forsikrede, der samtidig modtager en pension på grundlag af national lovgivning og ydelser i henhold til den lovpligtige ulykkesforsikring fra en forsikringsinstitution i en anden medlemsstat, ikke må stilles ringere som følge af den suspensionsberegning, der skal foretages i henhold til national lovgivning (i konkrete tilfælde § 76a, jf. § 75, i RKG), end forsikrede, der modtager begge ydelser på grundlag af national lovgivning?»

c) *Retsforhandlinger for Domstolen*

Den forelæggende ret anførte endvidere, at såfremt fællesskabsretten i nærværende sag har forrang for RKG's § 76a, stk. 2, første punktum, finder samme lovs § 75, stk. 1, anvendelse i ubegrænset omfang, også når der modtages en udenlandsk invalidepension, således at der skal tages hensyn til den

1. Bundessozialgericht's kendelse er registreret på Domstolens Justitskontor den 18. januar 1990.

2. I medfør af artikel 20 i protokollen vedrørende statuten for De Europæiske Fællesskabers Domstol er der afgivet skriftlige indlæg den 6. april 1990 af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Maria Patakia, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, bistået af Bernd Schulte, Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Sozialrecht, München, den 20. april 1990 af Kongeriget Belgiens regering ved socialminister Philippe Busquin som befuldmægtiget og den 23. april 1990 af Maria Masgio ved Kurt Leingärtner og Gert Siller, Bundesrechtsstelle des Deutschen Gewerkschaftsbunds, Kassel.

3. På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisoptagelse.

4. I medfør af procesreglementets artikel 95, stk. 1 og 2, har Domstolen den 20. september 1990 besluttet at henvise sagen til Anden Afdeling.

II — Skriftlige indlæg for Domstolen

1. *Maria Masgio* har indledningsvis anført, at den forelæggende ret med rette antager, at manglende fastsættelse af en årlig arbejdsindtægt som beregningsgrundlag for en udenlandsk invalidepension i forbindelse med fastsættelsen af suspensionsbeløbet kan medføre en forfordeling af disse forsikrede i forhold til forsikrede, der modtager en invalidepension i henhold til national lovgivning.

En sådan forfordeling vil være mere udtalt, jo alvorligere følgerne af ulykken er, og jo højere den udenlandske invalidepension er.

Maria Masgio har endvidere anført, at kravet om, at der tages hensyn til udenlandske invalidepensioner i forbindelse med anvendelse af nationale suspensionsregler, blev indført ved den tyske lov af 20. december 1982 (BGBl. I, s. 1875). Men heller ikke de tidligere gældende regler kunne afholde de tyske institutioner fra at anvende suspensionsreglerne på udenlandske invalidepensioner, idet de henholdt sig til artikel 12 i forordning nr. 1408/71. Såvel Bundessozialgericht som De Europæiske Fællesskabers Domstol har imidlertid imødegået de tyske forsikringsinstitutioners retsopfattelse på dette punkt.

Ifølge Maria Masgio kan den manglende adgang til at fastsætte en årlig arbejdsindtægt for udenlandske invalidepensioner, ikke begrundes med, at der ikke kan fastsættes en årlig arbejdsindtægt for disse pensioners vedkommende. Forbundsrepublikken Tysklands pensionslovgivning er nemlig blevet ændret for nylig, således at det nu af § 93, stk. 4, tredje og fjerde punktum, i Sozialgesetzbuch's sjette bog følger, at den årlige arbejdsindtægt i forbindelse med udenlandske invalidepensioner skal fastsættes til atten gange den månedlige ydelse i anledning af en arbejdsulykke eller erhvervssygdom. Såfremt pensionen er tildelt på grundlag af en nedsættelse af erhvervsevnen på under 100%, skal det pensionsbeløb, der ville blive ydet ved en nedsættelse af erhvervsevnen på 100%, lægges til grund. Ved denne beregningsmåde behandles en udenlandsk invalidepension, som om den blev udredt af en indenlandsk forsikringsinstitution. Ifølge denne nye bestemmelse ville der i denne sag ikke kunne være foretaget en

suspension af den tyske minearbejderpension, såfremt den belgiske invalidepension, hr. Masgio modtog, var blevet behandlet som en indenlandsk invalidepension, hvori- mod Bundesknappschaft ved afgørelsen af 6. februar 1984 har stillet et månedligt beløb på 821,89 DM af den tyske pension i bero som følge af den invalidepension, der udbetales fra Belgien.

Maria Masgio har anført, at de nye regler om fastsættelse af en årlig arbejdsindtægt som grundlag for en udenlandsk invalidepension imidlertid ikke finder anvendelse i denne sag. Af overgangsbestemmelsen i § 311, stk. 7, i Sozialgesetzbuch's sjette bog fremgår således udtrykkeligt, at der ikke skal fastsættes en årlig arbejdsindtægt for udenlandske pensioner, når der består en samtidig ret til pensioner, og retten er indtrådt før 31. december 1991. Det er således kun for ydelser, hvortil retten er indtrådt efter 31. december 1991, at der beregnes en årlig arbejdsindtægt som grundlag for udenlandske invalidepensioner. Den forelæggende rets spørgsmål har således fortsat betydning for afgørelsen af tvisten i hovedsagen.

Maria Masgio har endvidere anført, at som følge af RKG's § 76a, stk. 2, første punktum, udsættes vandrede arbejdstagere, der modtager en udenlandsk invalidepension, for forskelsbehandling i forhold til indenlandske forsikrede, der modtager en invalidepension fra en tysk forsikringsinstitution. Arbejdstagere, der alene har været beskæftiget i Forbundsrepublikken Tyskland, og som følgelig kun kan opnå pensions- eller

invaliditetsydelser i henhold til tysk ret, nyder ved anvendelsen af suspensionsbestemmelsen godt af muligheden for, at beregningen foretages på grundlag af den årlige arbejdsindtægt, idet dette i de fleste tilfælde vil være til fordel for dem. De arbejdstagere, der har udnyttet deres ret til fri bevægelighed, og som har opnået en pension i en anden EF-medlemsstat som følge af en arbejdsulykke eller en erhvervssygdom, bliver derimod ved anvendelse af de tyske suspensionsregler stillet mindre gunstigt end indenlandske arbejdstagere, for så vidt som der ikke for de førstnævnte arbejdstageres vedkommende skal fastsættes en årlig arbejdsindtægt som grundlag for suspensionen. Det er Maria Masgio's opfattelse, at dette forhold i hvert fald er udtryk for en skjult forskelsbehandling, som omhandlet i Domstolens praksis, hvorefter ligebehandlingsprincippet ikke alene indebærer et forbud mod åbenlyse former for forskelsbehandling, der er begrundet i nationalitet, men også mod alle skjulte former for forskelsbehandling, hvorved det samme faktisk bliver resultatet, selv om forskelsbehandlingen udøves på grundlag af andre kriterier (dom af 7.6.1988, sag 20/85, Roviello, Sml. s. 2805).

Af en skrivelse af 3. marts 1989 fra Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber til Deutscher Gewerkschaftsbund fremgår endvidere, at de tyske myndigheder — der tilsyneladende var bekendt med, at den suspensionsregel, der finder anvendelse i hovedsagen, er uforenelig med fællesskabsretten — har udtalt, at man som led i pensionsreformen overvejede at indføre en ordning, hvorefter tyske og udenlandske invalidepensioner blev behandlet ens. I denne forbindelse er det Maria Masgio's opfattelse, at selv om § 93, stk. 4, i Sozialgesetzbuch's sjette bog efter pensionsreformen ikke længere indebærer en forskelsbehandling, er

dette derimod ikke tilfældet for overgangsbestemmelsen i § 311, stk. 7, i Sozialgesetzbuch's sjette bog, hvorefter forskelsbehandlingen først ophører for ret til ydelser, der er indtrådt efter den 31. december 1991.

Afslutningsvis har Maria Masgio foreslået Domstolen, at den forelæggende rets spørgsmål besvares således:

»Anvendelsen af og den fortolkning, der må anlægges af EØF-Traktatens artikel 7 og artikel 48-51 samt artikel 3 i forordning (EØF) nr. 1408/71, medfører, at forsikrede, der samtidig modtager en pension i henhold til national ret og ydelser i henhold til en lovpligtig ulykkesforsikring, der udredes af en institution i en anden medlemsstat, ikke må stilles ringere ved beregningen af den del af ydelserne, der skal stilles i bero i henhold til de nationale bestemmelser (i dette tilfælde RKG's § 76a, sammenholdt med § 75), end forsikrede, der modtager begge ydelser i henhold til national lovgivning.«

2. *Kongeriget Belgiens regering* har anført, at det, for det tilfælde, at en person samtidig har ret til tyske ydelser som følge af en arbejdsulykke eller en erhvervssygdom og en tysk minnearbejdspension, af RKG's § 75 og § 76a fremgår, at pensionsmodtageren ved fastsættelsen af det maksimumsbeløb, disse ydelser kan andrage, kan vælge mellem beregningsgrundlaget for pensionen og den årlige arbejdsindtægt, der udgør beregningsgrundlaget for ydelserne som følge af en arbejdsulykke eller en erhvervssygdom, hvorimod denne valgmulighed ikke består for pensionister, der samtidig modtager bel-

giske ydelser som følge af en arbejdsulykke eller en erhvervssygdom og en tysk minnearbejdspension. En sådan ordning kan være bebyrdende for den sidstnævnte kategori af personer, da de tilladte maksimumsbeløb i så tilfælde sædvanligvis er lavere, hvorved der opstår en hindring for arbejdskraftens frie bevægelighed. Vandrende arbejdstagere, der bliver ofre for en arbejdsulykke eller en erhvervssygdom i Belgien, mister herved den nævnte valgmulighed, i modsætning til de af deres kolleger, der fortsat har arbejdet i Forbundsrepublikken Tyskland. Heraf fremgår, at den tyske lovgivning er diskriminerende.

3. *Kommissionen* har indledningsvis anført, at § 76a blev indført ved Haushaltsbegleitgesetz (følgelov til finansloven) af 20. december 1982. Siden denne lov trådte i kraft den 1. januar 1983 har RKG's § 75 og § 76a ligeledes omfattet udenlandske invalidepensioner. En tilsvarende ordning blev indført med hensyn til pensionsforsikring af arbejdere [§ 1279a i Reichsversicherungsordnung (lov om socialforsikring)] og funktionærer [§ 56 a i Angestelltenversicherungsgesetz (lov om socialforsikring for funktionærer)]. Disse bestemmelser indebærer, at der gælder en særlig ordning for modtagere af udenlandske invalidepensioner, idet der ikke ved fastsættelsen af det maksimale pensionsbeløb skal tages hensyn til den årlige arbejdsindtægt, der danner grundlag for den udenlandske invalidepension.

Efter Kommissionens opfattelse kan denne lovgivning indebære ulemper for de berørte

personer i tilfælde af, at den, ifølge tysk ret, fiktivt fastsatte årlige arbejdsindtægt er højere end det personlige beregningsgrundlag for pensionen. Såfremt den årlige arbejdsindtægt blev lagt til grund, ville dette føre til et højere maksimumsbeløb og en tilsvarende mindre suspension. Reglen om, at der ikke skal tages hensyn til den årlige arbejdsindtægt, som danner beregningsgrundlag for den udenlandske invalidepension, er begrundet i, at den ofte vil være vanskelig at fastslå.

For så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt fællesskabsretten kræver, at der tages hensyn til den fiktive årlige arbejdsindtægt, der beregnes efter tysk ret, har Kommissionen gjort gældende, at enhver form for direkte eller indirekte forskelsbehandling mellem statsborgere i én medlemsstat og statsborgere i andre medlemsstater er forbudt i henhold til artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 1408/71.

Dette er i overensstemmelse med EØF-Traktatens almindelige målsætning om ligebehandling, der skal sikre den frie bevægelighed for personer ved afskaffelse af enhver form for forskelsbehandling for så vidt angår beskæftigelse, aflønning og øvrige arbejdsvilkår. Kun en forskellig behandling, der følger af indbyrdes afvigende bestemmelser i medlemsstaternes lovgivninger, er tilladt, såfremt den sker på grundlag af objektive kriterier og uden hensyn til de pågældendes nationalitet.

Artikel 3 i forordning nr. 1408/71 konkretiserer således forbuddet mod forskelsbehandling i EØF-Traktatens artikel 48, stk. 2, der på sin side er en specialbestem-

melse i forhold til det almindelige forbud mod forskelsbehandling i EØF-Traktatens artikel 7, stk. 1. Forbuddet mod forskelsbehandling, der er et af fællesskabsrettens grundlæggende principper, er lige så vel rettet til Fællesskabets institutioner som til medlemsstaterne.

Af Domstolens faste praksis følger, at ikke alene enhver form for forskelsbehandling, der direkte sker som følge af nationalitet, er forbudt, men også alle indirekte former for forskelsbehandling, som ikke er begrundet i nationalitet, men som — i form af skjult forskelsbehandling — faktisk fører til samme resultat (dom af 15.1.1986, sag 41/84, Pinna, Sml. s. 1; dom af 7.6.1988, Roviello, jf. ovenfor).

Kommissionen har særlig med hensyn til RKG's § 76a, stk. 2, første punktum, anført, at det af bestemmelsen fremgår, at beregningen af fradraget i en minearbejderspension som følge af udenlandsk invalidepension skal foretages således, at den tyske kompetente institution — til forskel fra hvad der gælder ifølge reglerne om fradrag for en tysk invalidepension — ikke skal fastsætte en årlig arbejdsindtægt for så vidt angår den ydelse, der udredes af den udenlandske institution. Heraf følger, at såfremt der samtidig modtages en udenlandsk invalidepension, stilles pensionsydelsen ifølge den tyske lovpligtige forsikringsordning i bero i alle tilfælde, hvor den overstiger den foreskrevne procentsats af det personlige beregningsgrundlag for den lovpligtige pension, hvorimod dette kun bliver resultatet, når den pågældende samtidig modtager en tysk invalidepension, såfremt de to pensionsydelser tilsammen overstiger såvel det personlige beregningsgrundlag som den årlige arbejdsindtægt, der er beregningsgrundlag for inva-

lidepensionen. Personer, der modtager indenlandske invalidepensioner, og modtagere af udenlandske invalidepensioner behandles således forskelligt, idet suspensionen vil indtræde tidligere for sidstnævnte gruppes vedkommende.

Kommissionen har endvidere anført, at den omstændighed, at der i den tyske lovgivning ikke tages hensyn til den årlige arbejdsindtægt i forbindelse med suspensionsberegningen som følge af udenlandske invalidepensioner, er en indirekte forskelsbehandling, selv om denne lovgivning finder anvendelse uden hensyn til de pågældendes nationalitet og således under samme betingelser for tyske som for udenlandske modtagere af udenlandske invalidepensioner, for så vidt som dette imidlertid bevirker, at navnlig de pensionsmodtagere, der har udnyttet deres ret til fri bevægelighed, rammes, idet det typisk er disse, der modtager ydelser fra flere medlemsstater, herunder ligeledes udenlandske invalidepensioner. Disse personer vil i socialretlig henseende blive ringere stillet, da en suspension af disses minearbejderpension vil indtræde tidligere end tilfældet er for personer, der udelukkende har været beskæftiget i Forbundsrepublikken Tyskland, og som følgelig modtager såvel minearbejderpension som invalidepension i denne stat.

Ifølge Kommissionen kan denne forskelsbehandling ikke være objektivt begrundet, navnlig ikke i de vanskeligheder, der hævdes at bestå i fastsættelsen af en årlig arbejdsindtægt i forbindelse med udenlandske invalidepensioner. Dels er det ved den nye § 93, stk. 4, i Sozialgesetzbuch's sjette bog bestemt, at maksimumsbeløbet skal beregnes på grundlag af en fiktiv årlig arbejdsindtægt i tilfælde af, at der modtages en udenlandsk invalidepension, hvilket viser, at fastsættelse

af en årlig arbejdsindtægt er mulig for så vidt angår en udenlandsk invalidepension. Dels kan praktiske vanskeligheder generelt ikke begrunde en forskelsbehandling mellem indenlandske arbejdstagere og vandrende arbejdstagere. Kommissionen har endvidere anført, at en forlængelse af sagsbehandlings-tiden og unøjagtigheder ved fastsættelsen af de nødvendige beregningsfaktorer lige så lidt kan begrunde en undtagelse fra forbudet mod forskelsbehandling som det forhold, at der kun i yderst få tilfælde faktisk forekommer forskelsbehandling, eller at de ulemper, der opstår for de pågældende, er af ringe betydning.

Kommissionen har afslutningsvis foreslået Domstolen, at den forelæggende rets spørgsmål besvares således:

»EØF-Traktatens artikel 7 og artikel 48-51 samt artikel 3, stk. 1, i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 skal fortolkes således, at de er til hinder for, at en vandrende arbejdstager, der samtidig modtager en pension i henhold til national lovgivning i én medlemsstat og ydelser ifølge en lovpligtig ulykkesforsikring i en anden medlemsstat, ved beregningen af den del af pensionen, der skal stilles i bero i henhold til national lovgivning, behandles ringere end forsikrede, der modtager begge ydelser i henhold til nationale bestemmelser i én og samme medlemsstat.«

F. A. Schockweiler
Refererende dommer